

Rundalės rūmai – baroko ir rokoko perlas Latvijoje

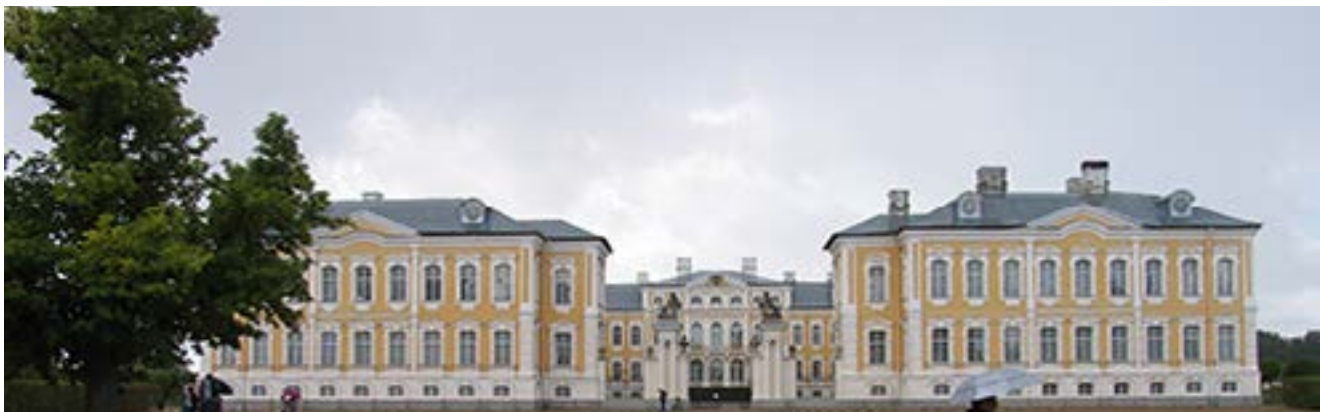
Žiemgalos etnografiniame regione, netoli senąja pilimi garsėjančio Bauskės miesto, 28 km į rytus nuo regiono centro Jelgavos, netoli Latvijos ir Lietuvos sienos, prie nedidelės Pilsrundalės gyvenvietės – Lietuvos keliautojus savo grožiu, dydžiu stebinantis Rundalės rūmų kompleksas. Tai žymiausias architektūros paminklas Latvijoje.

Šiandien baroko stiliaus Rundalės pilies rūmai daugelio yra vadina mi Baltijos šalių Versaliu. Pirmą kartą vykstant į juos labiausiai nustebina tai, kad šis architektūrinis deimantas prieš akis atsiveria visai netikėtai – įprastame šių vietų miškingame kraštovaizdyje, tarsi kokioje žalioje ramybės oazėje. Tikėtina, kad dėl to šiai vietai prigijo ir toks pavadinimas – vokiškas žodis *Ruhenthal* reiškia Ramybės slėnį.

Pirmosios žinios apie Rundalės dvarą mus pasiekia iš XV a. pabaigos. Nuo XVI iki XVIII a. Kuržemė ir Semigalija (dabartinė vakarų Latvija) kaip autonomiškos vasalų žemės buvo pavaldžios Lietuvos-Lenkijos karalystei. 1505–1681 m. dvaras priklausė Grothusų giminei. Livonijos pilių sąrašė 1555 m. paminėta senoji Rundalės pilis. Nuo

XVI iki XVIII a. Kuržemė ir Semigalija (dabartinė vakarų Latvija) buvo autonomiškos vasalų žemės, pavaldžios Lietuvos-Lenkijos karalystei. XVIII amžiaus pradžioje Rusijos imperatorių šeimos narė Ana susituokė su Kuržemės kunigaikščiu Frederiku Vilhelmu. Jų santuoka buvo trumpa, nes po metų Vilhelmas mirė. 1735 m. Rundalės dvarą nusipirko Rusijos carienės Anos Ivanovnos favoritas, Žiemgalos kunigaikštystės, Kuržemės hercogas (kunigaikštis) Ernstas Johanas Bironas. Senoji pilis jo nurodymu buvo nugriauta, o jos vietoje jau 1736 m. pradėtas statyti naujas rūmų kompleksas, darbams kartu su naujomis statybinėmis medžiagomis naudojant ir dalį nugriautos pilies akmenų, dar buvusių gerų plytų ir kt. 1737-aisiais metais buvusio Kuržemės kunigaikščio Frederiko Vilhelmo našlė Ana įsimylėjo Kuržemės ir Semigalijos kunigaikštį Ernstą Johanną Bironą. Rūmai buvo statomi 1736–1740 ir 1764–1766 metais pagal garsaus rusų architekto, suprojektavusio ir Sankt Peterburgo Žiemos rūmus (Ermitažą), daugelį kitų svarbių pastatų, Frančesko

(Nukelta į 20 p.)

Rundalės rūmų komplekso fragmentas

Rundalės rūmų menė

Rundalės rūmuose veikiančios ekspozicijos fragmentas

Bartolomėjaus Rastrelio projektą. Jis rūmų statybą ir prižiūrėjo. 1740-aisiais rūmų, į kuriuos hercogai Bironai dar nebuvo įsikėlę gyventi, statybos beveik ketvirčiui amžiaus nutrūko, nes hercogienė Ana sunkiai susirgo ir mirė, o E. J. Bironas buvo suimtas ir ištremtas į Rusiją. Jį Rusijos imperatorė Jekaterina II išlaisvino tik po 20 metų. Tada Ernstas grįžo į Kuršžemę ir užbaigė Rundalės dvaro komplekso statybas bei rūmų vidaus įrangos darbus. Čia buvo jo vasaros rezidencija. Po Ernsto mirties Rundalės dvarą paveldėjo jo sūnus Peteris Bironas.

1795 m., kai Rusija užėmė Kuršo Žiemgalos kunigaikštystę ir ją prijungė prie Rusijos, įkurdama Kuršo (Kurliandijos) guberniją, Peteris Bironas. Kuršo ir Žiemgalos hercogystės nebelikus, dvaro kompleksą perdavė Rusijos imperatorei Jekaterinai II (Didžiajai). 1795 m. Jekaterina II Rundalės pilies kompleksą padovanojo savo favorito, už ją 40-ia metų jaunesnio grafo Platono Zubovo (1767–1822), kuris yra pasirašęs pirmąją Rusijos

Rūmų interjero fragmentas

konstituciją, broliui – Rusijos imperijos kariniam veikėjui Valerianui Zubovui (1771–1804), pasižymėjusiam malšinant 1794 m. vykusį Tado Kosciuškos sukilimą ir jo metu per susirėmimą sunkiai sužeistam ir netekusiam kojos. Gavęs dovanų Rundalės pilį, jis ten įsikūrė, paverė dvarą veikiančiu ūkio kompleksu ir jame gyveno, ūkininkavo iki savo gyvenimo pabaigos.

Kai 1804 m. Valerianas mirė, Rundalės pilis perėjo jo vyresniojo brolio kunigaikščio, Šiaulių ekonomijos šeimininko Platono Zubovo žinion.

Platonas mirė 1922 m., našle palikdamas savo jauną žmoną Teklę Valentinovič, kuri greitai ištėkėjo už įtakingo Rusijos aristokrato grafo Andrejaus Šuvalovo. Taip Rundalė perėjo vienos įtakingiausių ir turtingiausių to meto Rusijos imperijos aristokratų giminių, dariusių didelę įtaką šalies politikai ir kultūrai, žinion. Pilį ši giminė taip pat kaip ir E. J. Bironas naudojo kaip vasaros rezidenciją. Kurį laiką ją valdė Piotras Šuvalovas. Pirmojo pasaulinio karo metais rūmuose veikė karo ligoninė.

1920 m. Latvijoje vykusios agrarinės reformos metu Rundalės dvaro pastatai buvo nacionalizuoti ir perduoti valstybės žinion. Kurį laiką čia veikė

Iš kairės: Rundelės dvaro sodybos vakarų pusėje – išpuoselėtas parkas, gėlynai, Rožių sodas; rūmuose atvykstančius svečius pasitinka puošniais rūbais pasipuošusios damos

pradžios mokykla, dalis patalpų buvo pritaikyta gyventojų butams. Vėliau valdžia nutarė rūmuose įkurti Latvijos istorijos muziejų. 1933 m., kai pastatai buvo perduoti šiam muziejui, čia prasidėjo rūmų atnaujinimo darbai, tačiau dėl prasidėjusio Antrojo pasaulinio karo ir kitų priežasčių jie tada nebuvo užbaigti. Daugelį metų rūmai stovėjo gana apleisti. Restauravimo darbai prasidėjo tik 1972 m., kai buvo įkurtas Rundalės pilies muziejus. Restauratoriai darbus užbaigė 2015 metais.

Centriniai rūmai, parkas ir Rožių sodas

Rūmų kompleksą sudaro mūriniai baroko stiliaus, daugiausia 2 aukštų, lakoniškų, monumentalinių formų centriniai rūmai su vidiniu kiemu, pusapskritės formos arklidės, ūkinis kiemas ir ne mažiau kaip centriniai rūmai nuo pavasario iki vėlyvo rudens savo grožiu stebinantis 10 ha dydžio prancūziško stiliaus rūmų sodas ir parkas, kuris yra didžiausias baroko ir rokoko laikotarpio parkas Latvijoje. Jį taip pat suprojektavo F. B. Rastrelis. Parkas unikalus tuo, kad jame pagal projektą yra puikiai realizuotas alėjų, pergolių ir bosketų labirintas. Įspūdingas Rožių sodas užima 1 ha plotą. Jis jau yra tapęs šiuolaikinius rožių veislininkystės pasiekimus reprezentuojančiu muziejumi po atviru dangumi. Čia šios gelės karalienės susodintos ne įprasta tvarka, o pagal dailių figūrinių ornamentų planą. Sode pateikiama ir svarbiausia informacija apie čia augančių rožių veisles. Visą šį grožį juosia specialiai iškastas kanalas, o už jo – dar vienas parkas, kuris seniau buvo skirtas medžioklėms.

Puikiai prižiūrimas parkas kasmet šiek tiek pakeičia savo veidą – pradžiugina naujomis spalvomis ir įdomiais skulptūriniais objektais.

Centriniuose rūmuose akį traukia prabangus barokinis ir rokokinis paausutas skulptūrinis dekoras, kurio autoriai – 1765–1768 čia kūręs skulptorius Johanas Michaelis Graffas, tapytojai Francesco Martinis ir Carlo Cukis. Kai kurie jų darbai rūmuose yra išlikę.

Rūmuose yra net 138 kambariai. Lankytojams durys atvertos į kelias dešimtis jų. Įmanoma pateikti ir į vertingiausias sales, tarp jų ir į Baltąją (pokylių kambarį), Karūnavimo, Paausutąją (sosto kambarį), Rožių, Didžiąją galeriją (dar vieną buvusį pokylių kambarį). Centriniame korpuse duris svečiai atvertos į buvusius Kuržemės hercogo apartamentus ir iškilmingiems priėmimams skirtus salonus bei vakariniame korpuse esančius restauruotus hercogo žmonos apartamentus. Pirmajame rūmų aukšte veikia įspūdinga Europos ir Latvijos dekoratyvinės dailės paroda, pristatanti šio meno vystymąsi nuo XV a. iki XX a., nuolatinė ekspozicija „Nuo gotikos iki jugendo stiliaus“.

Rūmuose nuolat veikia nemažai ilgalaikių bei trumpalaikių kilnojimų parodų. Jose pateikiama informacija apie Rundalės rūmų statybą ir hercogą, jo šeimą, palikuonius, XVII–XVIII tekstilę, didikų bei dvariškių drabužius. Vasarą kilnojamosios parodos rengiamos ir rūmų kieme, parke po atviru dangumi. Čia vyksta ir sodo šventės, senosios muzikos festivalio koncertai, kiti kultūriniai renginiai.

*Nuotraukos Danutės Mukienės
Parengė Jurgis Želvys*